

До Києва, до пам'ятних місць і духовних святинь

Поїздки до пам'ятних місць і духовних святинь українського й польського народів організувало четвертого листопада Товариство польської культури Здобунівщини для учнів суботньо-недільної школи польської мови, що діє при ньому. В дорогу комфортабельним автобусом тоді вирушило близько п'ятдесяти дорослих і малих екскурсантів. Супроводжували групу голова названого Товариства Софія Михалевич та вчителька польської мови Ельжбета Пьотровська.

- В історії Польщі й України чимало трагічних подій. Обидві держави пройшли складний шлях до своєї незалежності, розвивають двосторонні взаємовідносини на засадах добросусідства. У Товаристві ми прагнемо надати можливість країнам з польським корінням, і не тільки, глибше пізнати польську культуру, історію, традиції, мову, але шануємо й українські, адже Україна - наш дім. Плануючи поїздки на особливий день, коли українці і поляки у своїх храмах поминають усіх, хто вже залишив цей світ, мали на меті нагадати насамперед молоді, наскільки важливо будувати своє життя на засадах людяності. Нагадати, якою наддорогою ціною ви-

дали у задалегідь підготовлені ями. У серпні-вересні 1941-го розстрілювали вже у самій Биківні. Спецділянка мала площу 5,3 га. Аби ніхто не дізнався про те, що там насправді коїться, для місцевого населення вигадали "офіційну легенду" про артилерійський склад, об'єкт охороняли.

На думку істориків, там, у Биківнянському лісі, свій останній спочинок знайшли десятки тисяч жертв так званого "Великого терору". Були це люди різних національностей і віросповідання, представники чи не усіх соціальних прошарків суспільства. Для українців, поляків, євреїв, православних, католиків, іудеїв, науковців, митців, інженерів, лікарів, правників

Перед покладанням лампадок до меморіалу у Биківні.

мені нагадати пасажирів молоді, наскільки важливо будувати своє життя на засадах людяності. Нагадати, якою наддорогою ціною виборюються воля і мир. А також вклонитися пам'яті тих, хто згинув у цій борні, - зазначила пані Софія.

Отож, спочатку учасники мандрівки відвідали Національний історико-меморіальний заповідник "Биківнянські могили", що розташований на північно-східній околиці Києва. Фактично це найбільше в Україні місце масового поховання жертв сталінських репресій. Сюди, на таємну спецділянку НКВС УРСР, нагло обгороджену височезним суцільним парканом, у 1937-1941 роках ночами вантажівки звозили розстріляних і закатованих у київських тюрмах політ'язнів та ски-

них прошарків суспільства. Для українців, поляків, євреїв, православних, католиків, іудеїв, науковців, митців, інженерів, лікарів, правників, священників, військових, робітників і селян у Биківні втворювана катами дорога смерті була одна, спільна. Як і довгий шлях до правди й одна на всіх гірка й болюча людська пам'ять нині.

А правду про биківнянську трагедію радянська влада зуміла приховати на десятиліття - до кінця 1980-х. Хоча українська діаспора, митці-шестидесятники й намагалися "розворушити" цю тему раніше. Натомість влада створювала комісії, які писали брехливі висновки...

Лише у 1994 р. розпорядженням президента було зніційовано створення у Биківні меморіального комп-

Перед покладанням лампадок до меморіалу у Биківні.

лексу. У 1995-му відкрили "Пам'ятник репресованому", який мав символізувати усіх громадян України, які постраждали від репресій, депортацій та заслань. У травні 2001 року КМУ ухвалив постанову "Про створення Державного історико-меморіального заповідника "Биківнянські могили", а 24 червня того ж року, в рамках офіційного візиту в Україну, Биківню, щоб вклонитись праху похованих там жертв політичних репресій, відвідав Папа Йоан Павло II. У 2006 році заповіднику було надано статус Національного. А 21 вересня 2012 року в присутності президентів Польщі та України урочисто відкрили Між-

народний меморіал жертвам тоталітаризму 1937-1941 років, який складається з польської й української частин. Щороку в третю неділю травня там відбуваються пам'ятні заходи за участю перших осіб двох держав.

Наших земляків зворушила не тільки розповідь працівниці історико-меморіального заповідника, а й сама атмосфера місцини, що приймала до сліз своїм трагізмом. Вони схилили голови перед пам'яттю похованих там людей, запалили і залишили лампадки в обох частинах меморіалу. Вразило усіх і те, що у Биківні серед зазначених на меморіальних плитах є й прізвища здолбунівчан, рівнян, острожан... Навіть найменші екскурсанти принишкли в задумі, покидаючи Биківню.

Потому мандрівники побували у прокафедральному соборі Святого Олександра, що належить до Києво-Житомирської дієцезії. Будівництво храму тривало з 1817 по 1842 рік, він має досить цікаву і непросту історію. За радянських часів, з 1937 року, його припинили використовувати за призначенням. Тодішнього настоятеля, о. Сигізмунда Кваснєвського, заарештували й згодом стратили. Чого лишень не розміщували в соборі. Були тут і робітничі гуртожитки, і сховище історичної бібліотеки, і музей атеїзму, навіть планетарій. Лише у 1991-му будівлю передали Римо-Католиць-

кій Церкві. Реконструкцію собору здійснили коштом католиків України та інших держав. У 1995 році храм заново освятили, а 2001-го його відвідав Йоан Павло II. Папа довго молився, а потім благословив духовенство і паству. До 10-річчя цих відвідин у соборі відкрили меморіальну дошку. Зараз храм діє, тож помолитися в ньому мали змогу і учасники поїздки.

Вразив величчю й красою Михайлівський Золотоверхий собор, історія котрого розпочалась ще у 1108 році. Храм пережив багато чого. Його навіть зносили, адже партійні боси "бачили" на його місці свою головну "контору". Але задуму цього втілити не змогли. Собор звели наново. І згодом саме з його дзвіниці залунав набат під час подій Революції Гідності на Майдані, саме в цьому соборі прочинили двері майданівцям, яких намагалися знищити, надали їм прихисток.

До Михайлівського Золотоверхого ми, учасники поїздки, потрапили надвечір. У соборі палахкотили свічі, там поволі готувалися до служби Божої, сходилися люд. Багато хто з нас встиг подати "записочки" за упокій рідних чи близьких, прикласти до ікон, поставити свічку.

З непідробним трепетом у серцях ступили ми на Майдан, пройшли Інститутською. Запалювали і ставили лампадки до меморіалу ге-

роям Небесної Сотні. Там, за ним - величезний квітковий годинник... А від портретів і дат на них розриває душу. 22, 27, 45... Хмельниччина, Львів, Рівне, Тернопіль... Хрести, каски, вішні квіти. Пам'ять. Історія померлих?.. А трохи далі - слоган на всю будівлю: "Свобода - наша релігія"...

І от уже головна вулиця нашої столиці. Хрещатик. З ілюмінаціями, музиками, бутіками і кіосками з морозивом, кавою та фаст-фудом, нав'язливі фотографії з мавпочками і голубами, аніматори в костюмах мультяшних героїв, лотки з сіяльним дріб'язком. Люди шир. Вечір...

Звісно, що мандрівка мала й певні пізнавально-розважальні моменти. Наприклад, ми мали можливість пройти Андріївським Узвозом, парком на Володимирській гірці, Софіївською площею, а з вікна автобуса помилуватися Дніпром, побачити сучасну забудову столиці. Для тих, хто, як до прикладу, пані Еля, побував тут вперше, Київ став справжнім відкриттям. Найменшим же точно запам'яється похід до "Макдональдсу", адже дітям без смаколиків і сюрпризів не можна.

...Вечірній Київ проводжав яскравими вогнями, і кожен з нас подумки обіцяв йому, що обов'язково повернеться.

Ольга ЯКУБЧИК.
Фото автора.

